

EXPOSICIÓ COMMEMORATIVA DEL 125è ANIVERSARI DEL DESCOBRIMENT DEL TEMPLE ROMÀ Vic 1882-2007/08

FRANCESC ORENES I NAVARRO

*Commemorative exhibition of the 125th anniversary of the discovery of the Roman temple.
Vic, 1882-2007/08.*

Memòria de l'exposició institucional organitzada pel Patronat d'Estudis Osonencs per a commemorar els 125 anys del descobriment del temple romà, propietat i seu de l'entitat. L'exposició, dissenyada i comissariada per Francesc Orenes, va estar oberta al públic del 14 de juny al 20 de juliol del 2008. A través de plafons i de vitrines amb documents i material original recollia la història del monument, de la seva recuperació i de les entitats relacionades amb les diferents etapes d'aquesta recuperació.

Paraules clau: restauració de monuments, arqueologia, exposició commemorativa.

Report of the institutional exhibition organised by the Osona Studies Trust to commemorate the 125 years since the discovery of the Roman temple, property and headquarters of the entity. The exhibition, designed and organised by Francesc Orenes, was open to the public from the 14 June until the 20 July 2008. Through panels and display cabinets with documents and original material it went through the history of the monument, its recovery and of the entities related to the different stages of this recovery.

Keywords: restoration of monuments, archaeology, commemorative exhibition.

Durant el transcurs dels anys 2007 i 2008, amb motiu de la celebració del 125è aniversari de la descoberta del temple romà de Vic, són molts els actes que s'han celebrat i diversos els objectius que el Patronat s'ha proposat i ha assolit, coincidents en el temps. Entre aquests, en concret ens estem referint a la realització d'una exposició commemorativa, a la dotació d'un equip multimèdia permanent per al temple i a la creació d'un vídeo documental sobre el monument. Amb les línies que segueixen, només vull deixar constància escrita de l'exposició duta a terme, del 14 de juny al 20 de juliol de 2008, al mateix interior de la cel·la del temple. Em plau fer-ho com a comissari i responsable de la creació i execució del projecte, després que n'assumís el compromís dins la tardor del proppassat 2007. Heus aquí, doncs, com després d'una llarga gestació, marcada per l'estudi i la documentació sobre el tema així com pel disseny de la mostra, el projecte quallà en el resultat de l'exposició que intitolarem *El Temple Romà de Vic. Un tresor amagat* i que passem a descriure.

L'Exposició

Estructurada en tres parts corresponents a les tres parets de l'espai expositiu disponible del temple, la mostra es presentà en nou plafons documentals —tres

Fotografia: Víctor Castelo

per banda—, amb imatges i textos que seguiren el fil conductor de la cronologia dels fets: el descobriment del temple i la seva reconstrucció.

A la part dreta de la cel·la, un plafó central documentava gràficament sobre la descoberta del monument, l'any 1882. A ambdós costats d'aquest, dos plafons més de metacrilat transparent documentaven textualment de manera sintètica sobre les institucions que intervingueren directament o indirecta en la salvació del temple: el Cercle Literari com a institució de la qual sorgiren els prohoms que fundaren la Societat Arqueològica per a la preservació de l'enderrocament del temple.

A la part esquerra de la cel·la, un altre plafó central documentava gràficament sobre la festa de la restauració de la columnata del temple, l'any 1930, i posteriors restauracions, així com de les diferents intervencions arqueològiques realitzades. Flanquejant aquest plafó central, dos plafons més de metacrilat transparent documentaven textualment sobre les institucions que històricament prengueren la torxa del relleu en la conservació i el manteniment del temple: el Centre Excursionista de Vic i l'actual Patronat d'Estudis Osonencs.

Els tres plafons restants corresponents a la part frontal de la cel·la del temple foren dedicats a la romanització. El plafó central ofería una visió del temple romà de Vic en relació a un nombrós conjunt gràfic d'altres temples romans d'arreu de l'Imperi i la seva localització. Al plafó del seu costat dret, es presentava un altre conjunt gràfic dels diferents temples del fòrum romà i un text relatiu a la religió a Roma, així com un assaig de cronologia general del temple romà de Vic.

Al plafó del seu costat esquerre s'hi mostrà un conjunt d'imatges del fòrum romà d'Empúries, acompanyat de dos textos breus sobre l'inici de la romanització a Hispània i la construcció del temple romà de Vic, a principis del segle II, i les vicissituds de la seva posterior evolució. Completava tota aquesta documentació la transcripció de quatre estrofes del poema «Lo Temple d'Ausa», de Mn. Cinto Verdguer.

Encapçalant tot aquest conjunt dels nou plafons de l'exposició, i com a porta d'entrada de la mostra, a la part dreta del temple hi figurà un text literari que elaborarem a manera d'inscripció lapidària romana. Per tancar la mostra, a la part esquerra de la cel·la, corresponent a l'espai de consergeria, hi plantàrem una original imatge fotogràfica de part de les columnes del temple, amb el rètol del 125è aniversari de la descoberta, realitzada des d'un finestral modernista de la Casa Masferrer.

SALVE, VISITANT.
ARA FA JUST MIL NOU-CENTS ANYS
ROMA EM BASTÍ COM A TEMPLE.
D'ALESHORES ENÇÀ
I AMAGAT DURANT CENTÚRIES,
HE RESISTIT, PACIENT,
EL PAS DEL TEMPS
AMB TOTA MENA D'ENVESTIDES.
HE ESTAT TORRE DE FORTALESA,
CASTELL COMTAL,
RESIDÈNCIA DE NOBLES,
ESTATGE D'UN REI,
HABITACLE DE VEGUERS,
ESPAI D'ESCRIVANIA I CÚRIA,
PRESÓ SECULAR
I GRANER DE LA CIUTAT.

FA TAN SOLS 125 ANYS
EM DESCOBRÍ UN CANONGE,
EM CONFIRMÀ UN CRONISTA
I EM CANTÀ UN POETA.

HONOR I GLÒRIA
ALS MEUS SALVADORS!

AUSO, MMVIII

Fotografia: Víctor Castelo

Gràcies a la col·laboració de l'Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic, en tres vitrines s'hi pogueren exposar diferents documents originals d'època, gràfics i escrits, extrets del lligall de la Societat Arqueològica i del llegat de Mn. Puigneró, reforçant d'aquesta manera cadascuna de les tres parts de la mostra. Un valor afegit, aquest, que vingué a enriquir el conjunt expositiu. Damunt de la primera de les vitrines hi figurà, a més, una terracota del canonge Collell, obra de Julià Fàbregas, propietat de Miquel S. Ylla.

Per deixar memòria escrita, transcrivim els quatre textos sobre les institucions que figuraren en els esmentats plafons transparents de metacrilat, també reproduïts en el programa de mà que s'edità amb motiu de l'exposició.

Cercle Literari

- Associació cultural, científica, artística i literària, fundada a Vic el 1860. Romangué activa fins al 1900.
- Tingué com a objectiu ampliar coneixements de tota mena per mitjà de la lectura, la conversa en tertúlia i els actes culturals. Va defugir el joc i la discussió de temes polítics i religiosos.
- Aplegà persones de tota condició: metges, hisendats, juristes, industrials, comerciants, pagesos, eclesiàstics...
- De les seves files sorgí l'Esbart de Vic i tot un estol de vigatans i osonencs que treballaren en favor de la recuperació del Temple Romà: Jaume Collell, Martí Genís, Josep Salarich, Josep Serra i Campdelacreu, Jacint Verdaguer i els germans Masferrer, entre d'altres.
- El Cercle Literari, arrelat en un civisme sòlid, s'inscrigué en el context de la Renaixença, moviment a favor de la recuperació de la llengua i la cultura catalanes.

Societat Arqueològica

- Associació expressament constituïda a Vic el 3 de gener de 1883 per salvar de l'enderrocament les restes del Temple Romà.
- L'any 1880, el que restava del Palau dels Montcada fou adjudicat en subhasta pública pel preu de 6.205 ptes. El mestre d'obres Josep A. Torner i Vilaseca, que dirigia l'enderroc de l'edifici el 1882, recomprà l'immoble mentre es constituïa la Junta que financaria la compra definitiva del Temple.
- El canonge Collell i Josep Serra i Campdelacreu foren els veritables salvadors del Temple Romà i, alhora, impulsors de la Societat Arqueològica, amb estatuts aprovats a finals de l'any 1882.
- El dia 3 de gener de 1883, s'integraren als promotors de la Societat Arqueològica quaranta persones més com a socis de número que abonaren la quantitat de 500 pessetes. Entre aquestes hi figurava Mn. Cinto Verdaguer.

Centre Excursionista de Vic

- Associació creada a Vic el 1911 amb l'objectiu de conèixer Catalunya i, en especial, la plana de Vic. Hereva de l'esperit del Cercle Literari i de la secció excursionista de Catalunya Vella, es convertí en portaveu de la cultura vigatana i osonenca.
- El fundador i artífex del Centre Excursionista fou Mn. Josep Gudiol, bibliotecari i conservador del Museu Episcopal i, alhora, curador del Temple Romà i del seu Museu Lapidari.
- El Centre Excursionista tingué com a seu el mateix Temple convertit en casal de cultura. Fins al 1936, hi dugué a terme un seguit d'activitats culturals i artístiques i en fomentà la restauració.
- L'any 1917, amb motiu del 50è aniversari de l'Esbart de Vic, el Centre Excursionista promogué la col·locació del pedró de la Font del Desmai. El 1927 impulsà la reconstrucció de la columnata del Temple, inaugurada el 15 de juny de 1930.

Patronat d'Estudis Osonencs

- Entitat fundada el 1952 amb l'objectiu de fomentar la recerca científica; cultivar les arts i les lletres; protegir el patrimoni cultural, artístic i monumental d'Osona, i promoure i divulgar els seus valors humanístics.
- Dirigit per una Junta Rectora, el Patronat compta també amb un Consell d'Estudis, conformat per diverses seccions. El seu portaveu és la revista *Ausa*, publicada sense discontinuïtat. També ha editat una seixantena de llibres.
- L'any 1957, el Patronat promogué la restauració del Temple i la reconstrucció del frontó gràcies a la donació de Manuel Serra i Moret, fill de Josep Serra i Campdelacreu, descobridor del Temple. Posteriorment, els anys 1982 i 1993, s'hi feren importants reformes.
- L'any 1977 el Temple passà a ser patrimoni definitiu de l'actual Patronat, hereu de l'extingida Societat Arqueològica i continuador de la seva obra.

Complements de l'exposició

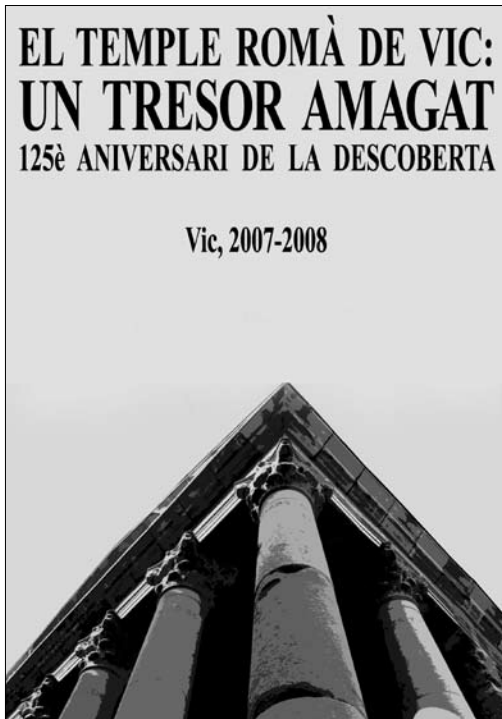
A més del valor documental, gràfic i literari de tot el que acabem de descriure sobre la mostra, també volem deixar constància d'altres elements que contribuïren de manera decisiva a reforçar-la. En primer lloc ens volem referir al conjunt de 36 fotografies del temple, realitzades per Víctor Castelo, que acompanyaren la part superior de cinc dels nou plafons de l'exposició a manera de fris ornamental. Fou com una discreta segona exposició, carregada d'intenció, de sentit i de sensibilitat, dins de l'exposició principal.

La creació d'un programa de mà en trític, per acompanyar la visita a l'exposició, fou un altre element destacable. Estampat en groc i negre per la impremta Daví de Vic, en portada hi figurava el títol amb una fotografia de Víctor Castelo. A l'interior, una presentació a càrrec de Modest Reixach, president del Patronat

d'Estudis Osonencs; un assaig de cronologia del temple, i una síntesi sobre cadascuna de les institucions que contribuïren a la salvació del temple i al seu manteniment fins l'actualitat. A la part del darrere, la duració de la mostra, els horaris de visita... crèdits, patrocinis i col·laboracions. Seguint la mateixa línia gràfica del programa de mà, també dissenyarem la banderola publicitària exterior del temple així com la banderola interior de creditatge i col·laboracions.

I coronant tot aquest conjunt d'elements, com a record commemoratiu del 125è aniversari del descobriment del temple romà, en edició limitada de 250 exemplars, l'arquitecta Maria Victòria Garrido creà un bell retallat, encunyat amb làser sobre cartolina blanca, evocant les siluetes del pont de Queralt, la catedral, el palau dels Montcada i el temple.

El fet que coincidissin en el temps l'assoliment dels dos altres objectius proposats —dotació d'un equip multimèdia i creació d'un vídeo—, contribuï a realçar la festa de la inauguració de la mostra. L'audiovisual en qüestió, dirigit pel professor Miquel Pérez de la UV, és un sintètic treball de nou minuts de duració, també titulat *Un tresor amagat: el Temple Romà de Vic*, sobre la història i les característiques del temple. Amb un gran efecte visual, fou projectat directament al damunt dels mateixos murs del monument. Com a fruit concret d'aquest 125è aniversari, aquest vídeo ha quedat permanentment instal·lat a disposició dels visitants del temple que vulguin visionar-lo.

Fotografia: Víctor Castelo

Fotografia: Maria Victòria Garrido

L'exposició, inaugurada solemnement el dissabte dia 14 de juny de 2008, fou àmpliament visitada per més de tres mil persones. A part de dues visites guiades prefixades pels dies 28 de juny i 13 de juliol, se n'hi feren quatre més improvisades sobre la marxa: un col·lectiu de Molins de Rei, el 6 de juliol; Gent Gran del Casal de Mn. Guiteras, de Vic, el 7 de juliol; Taller d'Ocupació, de Vic, el 16 de juliol i, encara, just quan desmuntàvem l'exposició el dia 22 de juliol, un grup de jubilades de Ripoll.

Des d'aquestes pàgines vull agrair públicament la col·laboració de totes aquelles persones que, d'una o altra manera, m'han ajudat en l'assessorament i la realització de la mostra: Víctor Castelo, M. Victòria Garrido, Rafel Ginebra, Anna Gutiérrez, Imma Ollich, Isabel Rodà, Pere Tordera i Miquel S. Ylla-Català.

També vull agrair el patrocini i la col·laboració d'institucions i entitats, sense l'ajut de les quals l'exposició no s'hauria pogut dur a bon terme: Construccions Riera, Ajuntament de Vic, Consell Comarcal d'Osona, Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic i Universitat de Vic.